

KORTE NUMISMATISCHE GESCHIEDENIS VAN BULGARIJE (1878-1946)

Slechts weinig verzamelaars laten zich heden ten dage nog verleiden door de talrijke reeksen pseudo-munten waarmee een aantal Oosteuropese landen onze markt overspoelen, met als enig doel het verwerven van harde deviezen. Mede om deze reden is Bulgarije bij ons een weinig populair verzamelgebied. Nochtans is de periode 1878-1946 zeker niet oninteressant, hetgeen we in deze bijdrage hopen aan te tonen. Er bestonden bovendien op numismatisch vlak een aantal banden tussen België en Bulgarije, aangezien de munten van beide landen voor Wereldoorlog I gelijkaardig waren, en de Munt van Brussel bij verschillende gelegenheden munten geslagen heeft voor rekening van de Bulgaarse Regering.

*

* *

Na een eeuwenlange Turkse bezetting, was het nationalistisch gevoel van de verschillende Balkanvolkeren in het begin van vorige eeuw meer en meer beginnen groeien. Het eerste bloedig bewijs hiervan werd geleverd door de Griekse opstand in 1821, die - mede onder druk van Groot-Brittannië en Rusland - leidde tot de onafhankelijkheid van Griekenland. De andere Balkanprovincies (met o.a. een Albanese, Bulgaarse, Roemeense en Servische bevolking) bleven voorlopig nog onder Turks bestuur.

In de daaropvolgende decennia werd de Hoge Poort (de Turkse Regering) echter gedwongen meer en meer autonomie te verlenen aan deze gebieden, waarbij Rusland herhaaldelijk als garant optrad.

Na een bloedige opstand tegen de Turken in de lente van 1876 kreeg Bulgarije een eerste, zeer bescheiden vorm van zelfbeschikking. Meer autonomie kon pas worden afgedwongen na de Russisch-Turkse Oorlog van 1877-1878 via het Verdrag van San Stefano. Deze vredesovereenkomst voorzag in de oprichting van een Groot-Bulgaars vorstendom, dat echter volledig onder Russische invloed zou staan. Deze nieuwe autonome staat binnen het Turks Rijk zou, behalve het huidige Bulgarije, ook geheel Macedonië omvatten. Naast Bulgaren woonden daar echter ook Grieken en Serven zodat dit gebied ook door Griekenland en Servië werd opgeëist.

De grenzen van dit Groot-Bulgarije werden dan ook niet internationaal erkend; op de Conferentie van Berlijn (1878) werd onder druk van Groot-Brittannië het autonoom gebied beperkt tot het huidige Noord-Bulgarije. Zuid-Bulgarije (Oost-Roemië genaamd) kwam weer onder Turks bestuur, zij het met een christelijke gouverneur. Macedonië werd eveneens terug onder Turks bestuur geplaatst, en zou voorgoed aan de Bulgaarse invloedssfeer ontsnappen.

In 1879 werd Alexander van Battenberg, prins van Hessen en neef van de Russische tsarina tot vorst gekozen. De nieuwe staat

opteerde voor een monetair systeem dat niet was afgestemd op Rusland of Turkije : als munteenheid werd de lev gekozen, onderverdeeld in 100 stotinki, waarvan de muntvoet gelijk was aan deze van de in 1865 gestichte Latijnse Muntunie. Aangezien het Bulgaars vorstendom slechts een autonome, maar geen onafhankelijke staat was, kon het geen internationale verdragen afsluiten ; Bulgarije kon dan ook geen lid worden van deze unie.

Merken we op dat het woord lev (meervoud leva) etymologisch verwant is met het Latijnse libra (= pond), terwijl het woord stotinki (enkelvoud stotinka) is afgeleid van het Slavische sto (= honderd).

De muntwet van 27 mei 1880 voorzag in de uitgifte van gouden, zilveren en bronzen munten, die qua diameter, gewicht en gehalte identiek zouden zijn aan de corresponderende Franse stukken.

De eerste munten van het nieuw vorstendom, dat pas na Wereldoorlog II over een eigen Muntstof zou beschikken, werden in 1881 geslagen door de private Heaton Mint in Birmingham. Het waren de volgende pasmunten :

2 stotinki 1881	2,- g	5.000.000 ex.
5 stotinki 1881	5,- g	10.000.000 ex.
10 stotinki 1881	10,- g	15.000.000 ex.

Op de voorzijde dragen ze het Bulgaars wapen (dat zeer gelijk is op het Belgische), de landsnaam en de wapenspreuk (EENDRACHT MAAKT MACHT) ; op de keerzijde komt de waarde-aanduiding en het jaartal voor, omgeven door een krans van bloemen, korenaren en olijftakken. De rand is glad.

Deze eerste uitgifte werd weldra aangevuld met zilveren munten van hetzelfde type. Hiervoor werd een beroep gedaan op de Munt van Sint-Petersburg, die tussen 1882 en 1885 de volgende stukken sloeg :

50 stotinki 1883	2,5 g	3.000.000 ex.
1 lev 1882	5,- g	4.500.000 ex.
2 leva 1882	10,- g	2.000.000 ex.
5 leva 1884-1885	25,- g	1.398.473 ex.

Het zilvergehalte van de drie kleinste denominaties bedraagt 0,835 ; dat van de stukken van 5 leva is 0,900. Deze munten hebben een hol randschrift (GOD BESCHERME BULGARIJE), met uitzondering van de stukjes van 50 stotinki, die van een kartelrand voorzien zijn.

De goede betrekkingen tussen Bulgarije en Rusland verslechterden gaandeweg, tengevolge het streven van prins Alexander I om zijn vorstendom zoveel mogelijk aan de Russische invloed te onttrekken. De onderlinge betrekkingen bereikten een dieptepunt in 1885, toen Bulgaarse troepen van een opstand in Oost-Roemelië gebruik maakten om de annexatie van Zuid-Bulgarije af te dwingen van de Turken. Rusland dat in 1878 in het Verdrag van San Stefano nog had gelijverd voor de stichting van een Groot-Bulgaars vorstendom, was nu deze hereniging vijandig gezind. Het stelde alles in het werk om Bulgarije weer binnen zijn invloedssfeer te krijgen. Onder haar politieke druk moest Alexander I in 1886 aftreden; het landsbestuur bleef evenwel in handen van een anti-Russische regentschapsraad. Rusland probeerde ook deze te manipuleren, teneinde een Rusland-gezinde vorst te doen verkiezen. Deze Russische inmenging in de Bulgaarse aangelegenheden zette niet alleen kwaad bloed bij de Bulgaren zelf, maar ook bij de andere grote Europese mogendheden (Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Oostenrijk-Hongarije). Deze slaagden er evenmin in eensgezindheid te bereiken over de keuze van een nieuwe vorst. Uiteindelijk kozen de Bulgaren Ferdinand van Saksen-Coburg, een 16-jarige prins van Duitsen bloede en officier in het Oostenrijks-Hongaars leger. Deze legde in 1887 de eed af als tweede vorst van Bulgarije, hoewel zijn verkiezing onwettig werd verklaard door Turkije, Rusland, Duitsland en Frankrijk. Het zou tot in 1894 duren vooraleer zijn positie min of meer werd gelegaliseerd. De eerste munten van deze nieuwe vorst, die een verre neef was van de Belgische Koning Leopold II, werden dan ook geslagen door een neutraal Munthof, namelijk dat van Brussel. Het betrof volgende stukjes in koper-nikkel en met een gladde rand :

2 1/2 stotinki 1888	2,- g	12.000.000 ex.
5 stotinki 1888	3,- g	14.000.000 ex.
10 stotinki 1888	4,- g	10.000.000 ex.
20 stotinki 1888	5,- g	5.000.000 ex.

Op de voorzijde staat het gekroond Bulgaars wapenschild, de landsnaam en de wapenspreuk, en op de keerzijde de waarde aanduiding en het jaartal.

Vanaf 1891 werden dan de eerste munten uitgegeven met de beeltenis van de heerszuchtige Ferdinand I. Diens pro-Oostenrijkse houding blijkt uit het feit dat deze zilverstukken door de Munt van Kremnitz werden geproduceerd (met als muntletters KB), met stempels van de hand van de Oostenrijkse graveur A. Scharff. Op de voorzijde prijkt het hoofd van de vorst, naar links kijkend; de keerzijde en de rand zijn zoals op de zilverstukken van 1882-1885. De volgende aantallen werden geslagen :

50 stotinki 1891	2,5 g	2.000.000 ex.
1 lev 1891	5,- g	4.000.000 ex.
2 leva 1891	10,- g	1.500.000 ex.
5 leva 1892	25,- g	1.000.000 ex.

Deze uitgifte werd reeds in 1894 gevolgd door een tweede, waarvan de gravure kleine verschillen vertoonde ten opzichte van het bestaand type. De voornaamste wijziging betrof evenwel de titulatuur van Ferdinand I (Vorst van Bulgarije in plaats van Bulgaars Vorst). De keerzijde en de rand van de zilveren munten bleef identiek aan die van de voorgaande uitgiften. Voor het eerst werden ook kleine aantallen gouden munten geslagen, met dezelfde voorzijde. Hun keerzijde vertoont het gekroond Bulgaars wapenschild, de landsnaam, de waarde aanduiding en het jaartal; de rand draagt een hol inschrift. De volgende aanmuntingen vonden plaats:

in zilver:

1 lev 1894	5,--- g	1.000.000 ex.
2 leva 1894	10,--- g	1.000.000 ex.
5 leva 1894	25,--- g	1.800.000 ex.

in goud:

10 leva 1894	3,226 g	75.000 ex.
20 leva 1894	6,452 g	100.000 ex.
100 leva 1894	32,258 g	2.500 ex.

Zoals in 1891-1892, werd beroep gedaan op de Munt van Kremnitz en op graveur A.Scharff.

Gedurende de daaropvolgende 15 jaar gaf Bulgarije geen munten in edele metalen meer uit, maar beperkte zich tot aanmuntingen in brons en koper-nikkel.

Voor de aanmuntingen van de bronzen pasmunt in 1901 werd uitzonderlijk een beroep gedaan op de Munt van Parijs en diens graveur A.Borrel. Deze sneed stempels voor de stukjes van 1 en 2 stotinki naar het model van de uit 1888 daterende kopernikkelen munten, maar met een veel lager reliëf:

1 stotinka 1901	1 g	20.000.000 ex.
2 stotinki 1901	2 g	40.000.000 ex.

In 1906 sloeg de Munt van Kremnitz kopernikkelen pasmunt, eveneens volgens het reeds bestaand model, maar met een andere schikking van de legende:

5 stotinki 1906	3 g	14.000.000 ex.
10 stotinki 1906	4 g	13.000.000 ex.
20 stotinki 1906	5 g	10.000.000 ex.

Eind 1908 maakte Ferdinand I gebruik van binnenlandse politieke moeilijkheden in Turkije om de onafhankelijkheid van Bulgarije af te kondigen en zichzelf tot Koning aller Bulgaren uit te roepen. Hiermede wilde hij duidelijk maken dat hij zichzelf ook als koning

beschouwde van de Bulgaren die in de nog door de Turken bezette gebieden woonden (in het bijzonder in Macedonië).

In 1910 werden de eerste munten met deze nieuwe titel uitgegeven. Het waren zilverstukken, gegraveerd door de Oostenrijker St.Schwarz en deels te Wenen, deels te Kremnitz geslagen :

50 stotinki 1910	2,5 g	400.000 ex. (Kremnitz)
1 lev 1910	5,- g	1.600.000 ex. (Wenen)
1 lev 1910	5,- g	1.400.000 ex. (Kremnitz)
2 leva 1910	10,- g	400.000 ex. (Wenen)

Het hoofd van Ferdinand I kijkt nu naar rechts ; keerzijde en rand bleven gelijk aan die van de vorige zilverstukken.

Er bestaat geen onderscheid tussen de stukken, geslagen te Wenen, of geslagen te Kremnitz.

In de jaren 1912-1913 volgde een nieuwe emissie, die zowel bronzen, kopernikkelen, zilveren als gouden denominaties omvatte.

De bronzen en de kopernikkelen paasmunten, waarvoor werd teruggevallen op de reeds bestaande types, werden aangemunt te Kremnitz :

in brons :

1 stotinka 1912	1,- g	20.000.000 ex.
2 stotinki 1912	2,- g	40.000.000 ex.

in kopernikkel :

5 stotinki 1912	3,- g	14.000.000 ex.
5 stotinki 1913	3,- g	20.000.000 ex.
10 stotinki 1912	4,- g	13.000.000 ex.
10 stotinki 1913	4,- g	20.000.000 ex.
20 stotinki 1912	5,- g	10.000.000 ex.
20 stotinki 1913	5,- g	5.000.000 ex.

Voor de goudstukken en voor de voorzijde van de zilverstukken werden nieuwe stempels gesneden door de Oostenrijkse graveur R. Marshall. Het hoofd van Ferdinand I op de voorzijde kijkt weer naar links terwijl op de keerzijde van de gouden munten de datum van de

Onafhankelijkheidsverklaring 22 september 1908 werd toegevoegd. De keerzijde van de zilverstukken en de randen zijn zoals bij voorgaande types.

Deze zilver- en goudstukken werden deels te Wenen, deels te Kremnitz geslagen, met identieke stempels :

in zilver :

50 stotinki 1912	2,5 g	2.000.000 ex.	(Kremnitz)
50 stotinki 1913	2,5 g	3.000.000 ex.	(Kremnitz)
1 lev 1912	5,- g	2.000.000 ex.	(Kremnitz)
1 lev 1913	5,- g	1.000.000 ex.	(Wenen)
1 lev 1913	5,- g	2.500.000 ex.	(Kremnitz)
2 leva 1912	10,- g	1.000.000 ex.	(Kremnitz)
2 leva 1913	10,- g	500.000 ex.	(Wenen)

in goud :

20 leva 1912	6,452 g	37.500 ex.	(Wenen)
20 leva 1912	6,452 g	37.500 ex.	(Kremnitz)
100 leva 1912	32,258 g	5.000 ex.	(Wenen)

Deze belangrijke uitgifte (voor een totale waarde van 22 miljoen leva) was het gevolg van de enorme geldbehoefte van de Overheid, die de Balkanoorlogen moest bekostigen waarin Bulgarije in 1912-1913 was verwickeld (daarbij sneuvelden meer dan 50.000 Bulgaarse soldaten en werd voor meer dan 2 miljard leva schade geleden). Tijdens de eerste Balkanoorlog vocht Bulgarije samen met Griekenland, Montenegro en Servië om de Turken uit het nog steeds bezette Macedonië te verdrijven. De verdeling van dit gebied onder de vier overwinnaars vormde de inzet van een tweede Balkanoorlog, waarin ook Roemenië zich mengde en waarbij Bulgarije het onderspit moest delven. Macedonië werd verdeeld onder Griekenland en Servië, terwijl Bulgarije gebied moest afstaan aan Roemenië. Wel veroverde het op de Turken een doorgang naar de Egeïsche Zee.

Deze vernedering door de andere Balkanstaten had tot gevolg dat Bulgarije, bij het uitbreken van wereldoorlog I, sympathie toonde voor Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. Aanvankelijk bleef het land evenwel neutraal, ook al omdat het Bulgaars leger nog niet voldoende hersteld was van de Balkanoorlogen. Vanaf september 1915 nam het leger dan deel aan de krijgsv verrichtingen tegen Servië, terwijl ook bij het verslaan van Roemenië Bulgaarse troepen ingezet werden.

Teneinde de enorme kosten te dekken die met deze oorlogen gepaard gingen, nam de Regering haar toevlucht tot de uitgifte van steeds meer bankbiljetten. Toch werd in 1916 besloten opnieuw zilveren munten uit te geven, van hetzelfde type als deze uit 1912-1913. Aangezien Bulgarije geen toegang had tot de Londense markt van edele metalen, werd besloten om een deel van de uit zilveren 5 leva-stukken bestaande voorraad van de Nationale Bank en een aantal andere, afgesleten stukken te gebruiken. Aldus werd een bedrag van 10.000.000 leva in 5 leva-stukken en van 710.000 leva in afgesleten stukken van 50 stotinki en 1 en 2 leva omgesmolten.

Het op die manier bekomen zilver werd in 5 gelijke delen verdeeld, waarvan er 1 moest worden gebruikt voor nieuwe 50 stotinki-stukken, 2 voor nieuwe 1 lev-stukken en 2 voor nieuwe 2 leva-stukken.

Weerom werden de Munt van Wenen en Kremnitz ingeschakeld :

50 stotinki 1916	2,5 g	4.562.051 ex. (Kremnitz)
1 lev 1916	5,- g	2.282.000 ex. (Wenen)
1 lev 1916	5,- g	2.286.696 ex. (Kremnitz)
2 leva 1916	10,- g	1.141.000 ex. (Wenen)
2 leva 1916	10,- g	1.145.008 ex. (Kremnitz)

Op het ogenblik dat deze stukken in Bulgarije aankwamen, was hun intrinsieke waarde door de depreciatie van de lev, echter hoger geworden dan hun nominale waarde. De Regering besloot dan ook deze stukken niet in omloop te brengen (cfr. de Belgische 1 frank-stukken in 1917 en 1918 te Birmingham vervaardigd) maar ze op te slaan in de kluisen van de Nationale Bank. Ze zouden uiteindelijk in 1930 worden gesmolten, waarbij het metaal werd gebruikt voor de aanmunting van nieuwe zilverstukken. Slechts een klein aantal is aan de smeltkroes ontsnapt en deze vormen dan ook geëerde verzamelobjecten.

De steeds toenemende geldbehoeften van de Overheid en de verdere waardedaling van de lev leidden in 1917 tot de uitgifte van zinken pasmunten (hierbij volgde Bulgarije het voorbeeld van een aantal oorlogvoerende landen). Deze munten werden weerom geslagen te Kremnitz : ze waren van hetzelfde type als de overeenkomstige koperen munten, zij het iets lichter :

5 stotinki 1917	2,- g	53.200.000 ex.
10 stotinki 1917	3,- g	59.100.000 ex.
20 stotinki 1917	4,- g	40.000.000 ex.

Door de capitulatie van Rusland eind 1917 en van Roemenië begin 1918 kwam voorlopig een einde aan de vijandelijkheden op het oostelijk front. Bulgarije hoopte hierbij als overwinnaar aanzienlijke gebiedsuitbreidingen te bekomen ten koste van Servië en Roemenië. Toen Franse en Servische troepen in september 1918 echter een offensief tegen Bulgarije inzetten, werd dit land in enkele weken tijd tot de capitulatie gedwongen, waarna Ferdinand I aftrad ten voordele van zijn zoon Boris III (diens rangnummer hield rekening met de dynastieën die over Bulgarije regeerden vóór de Turkse bezetting : Boris II regeerde van 969 tot 971). De nieuwe vorst werd weldra geconfronteerd met een pre-revolutionair klimaat naar Sovjetrussisch voorbeeld en zware economische problemen. Deze werden nog verergerd door de circa 500.000 vluchtelingen uit de Bulgaarse irredenta en de oorlogsschatting (2,25 miljard goudfrank), opgelegd door het vredesverdrag van Neuilly-bij-Parijs. Bulgarije verloor tevens de in 1913 verkregen doorgang naar de Egeïsche Zee.

De in 1919 aan de macht gekomen linkse regering was te zwak om aan deze problemen het hoofd te bieden. In 1923 deed een rechtse groepering met succes een greep naar de macht. De volksofstand die hierop volgde werd onderdrukt. In datzelfde jaar werden voor het eerst sedert het einde van Wereldoorlog I nieuwe munten uit-

gegeven. Door de scherpe waardedaling van de lev (die pas in 1928 zou worden gestabiliseerd op circa 1/27 van zijn vooroorlogse goudpariteit) moest een heroop worden gedaan op een goedkoop metaal, nl. aluminium. De Heaton Mint vervaardigde enkele proefstukken, maar uiteindelijk werd de aanmunting toevertrouwd aan de Munt van Wenen. Deze sloeg de volgende aantallen :

1 lev 1923	1,5 g	40.000.000 ex.
2 leva 1923	2,5 g	20.000.000 ex.

Hierbij werden de oude stempel uit 1862 opnieuw gebruikt, na aanpassing van het jaartal. De rand was ditmaal gekarteld. Deze uitgifte gaf aanleiding tot een aantal technische moeilijkheden, omdat de gekozen legering (Al 0,900 ; Zn 0,080 ; Cu 0,020) zeer broos en corrosiegevoelig was. Bijgevolg werd slechts een gering aantal van deze stukken in omloop gebracht, zodat deze heel wat zeldzamer zijn dan hun slag aantal zou doen vermoeden.

Reeds in 1925 besloot de Regering tot de uitgifte van nieuwe stukken van hetzelfde type, maar geslagen in kopernikkel. Deze waren, hoewel kleiner in diameter, toch iets zwaarder. De bestelling werd verdeeld over de Munten van Brussel (zonder muntmerk) en Poissy (met als muntmerk een bliksem onder het jaartal).

1 lev 1925	3,- g	35.000.000 ex. (Brussel)
1 lev 1925	3,- g	35.000.000 ex. (Poissy)
2 leva 1925	5,- g	20.000.000 ex. (Brussel)
2 leva 1925	5,- g	20.000.000 ex. (Poissy)

Van ditzelfde type zijn proefstukken bekend van 5 leva met een gewicht van 8 g en geslagen in 1928. Deze muntwaarde zou echter pas vanaf 1930 worden uitgegeven, en met een volledig ander type.

Dit geeft de Ruiter van Madera weer (een historisch bas-reliëf, genaamd naar de rots waarin het is uitgehouwen). De ruiter is koning Krum (802-814) en hij wordt er afgebeeld met een jachthond en een met een lans gedode leeuw. Onder deze koning kwam het toenmalig Bulgaars rijk tot grote bloei en belegerden Bulgaarse troepen zelfs Constantinopel, hoofdstad van het toen nog machtig Byzantijns Rijk.

De keerzijde is traditioneel, met de waarde-aanduiding, het jaartal en de landsnaam in een krans van bloemen, korenaren, tabaksbladeren en druiven. De rand is gekarteld. Deze munten, en een gelijkaardig 10 leva-stuk, werden geslagen te Stuttgart en zijn in koper-nikkel :

5 leva 1930	8,- g	20.000.000 ex.
10 leva 1930	11,- g	15.000.000 ex.

Ook van dit type zijn zeldzame proefstukken bekend, waarbij de naam KRUM en het jaartal 814 langs de parelrand zijn geplaatst, en niet horizontaal zoals op het definitief weerhouden type. Beide zijn het ontwerp van de graveur I. Lasarov.

Dit munttype was een duidelijke verwijzing naar het roemrijk Bulgaars verleden en dit op een moment dat het land getroffen werd door een zware economische crisis. De rechtse partijen, die sinds 1923 aan de macht waren, hadden er geen oplossing voor, zodat de linkse partijen aandrongen op een regeringswijziging. Koning Boris III maakte van deze politieke verdeeldheid gebruik om meer en meer macht naar zich te trekken. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat in 1930, voor het eerst sedert het aftreden van de onpopulaire Ferdinand I, weer munten met de beeltenis van de koning werden geslagen. Het betrof stukken in zilver, zij het van laag gehalte : Ag 0,500 ; Cu 0,400 ; Ni 0,050 ; Zn 0,050. Een deel van het nodige zilver kwam, zoals reeds werd opgemerkt, voort uit de omsmelting van oudere stukken, waaronder deze geslagen in 1916. Het ontwerp van de hand van L. Béran toont op de voorzijde het hoofd van Boris III, naar links kijkend. Op de keerzijde is het traditioneel type hernomen, met de waarde-aanduiding en het jaartal in een krans van bloemen, korenaren en olijftakken. Voor de aanmuntung werd een beroep gedaan op de Munt van Boedapest (met muntletters BP) :

20 leva 1930	4,- g	10.015.982 ex.
50 leva 1930	10,- g	9.028.000 ex.
100 leva 1930	20,- g	1.556.223 ex.

In 1931 kwam een linkse coalitieregering aan de macht die al evenmin opgewassen was tegen de zware economische en sociale problemen. De roep naar een autoritaire regering werd sterker, vooral toen na de machtsovername van Hitler in 1933 de Nieuwe Orde-ideeën zich meer en meer over Europa verspreidden. In deze context moet de staatsgreep van het leger in 1934 worden gezien. Deze maakte voorgoed een einde aan het democratisch regime. De tegenstellingen binnen het leger waren echter zeer groot en in 1935 werd terug een burgerregering geïnstalleerd. Na deze gebeurtenissen was de persoonlijke macht van de koning nog aangegroeid. Als exponent hiervan mochten de nieuwe stukken worden gezien, die in 1934 en 1937 werden uitgegeven. Zij hernamen het type van 1930, maar ditmaal uitgevoerd in een Art Deco-stijl door de Engelse graveur P. Metcalf. De stukken werden deels te Londen, deels te Belgrado en deels te Kremnitz geslagen, met identieke stempels :

50 leva 1934	10,- g	486.005 ex.	(Londen)
50 leva 1934	10,- g	2.514.953 ex.	(Belgrado)
100 leva 1934	20,- g	20.000 ex.	(Londen)
100 leva 1934	20,- g	2.485.777 ex.	(Belgrado)
100 leva 1937	20,- g	2.207.417 ex.	(Kremnitz)

De inschakeling van de Munt te Belgrado was het gevolg van een politieke toenadering tot Joegoslavië, welke echter van korte duur was.

In 1937 werd bovendien een nieuw stuk van 50 stotinki uitgebracht in een koper-aluminiumlegering (Cu 0,910 ; Al 0,090). De voorzijde met het gekroond Bulgaars wapenschild, de Landsnaam en de wapenspreuk was van de hand van R. Prîbis, terwijl de keerzijde met de waarde-aanduiding en het jaartal in een krans van bloemen, tabaksbladeren en korenaren, werd ontworpen door V. Sahariev. Het muntje werd geslagen te Kremnitz en heeft een gladde rand :

50 stotinki 1937	2,- g	60.200.000 ex.

Dit stukje was de laatste munt van het koninkrijk waarvoor een nieuw type werd ontworpen. Voor de munten geslagen tijdens Wereldoorlog II werden reeds bestaande types hernomen, zij het in andere legeringen.

In de jaren vóór Wereldoorlog II ging Bulgarije meer en meer de

Duitse politiek steunen, in de hoop te kunnen komen tot een herziening van de vernederende vredesverdragen, gesloten na Wereldoorlog I. Nochtans verklaarde Bulgarije bij het uitbreken van Wereldoorlog II een strict neutrale politiek te willen volgen. De toegenomen oriëntatie op Duitsland blijkt uit het feit dat de Bulgaarse munten vanaf 1940 geproduceerd werden door Duitse munt-hoven.

Een eerste voorbeeld hiervan waren de 20- en de 50 levastukken die in 1940 werden geslagen met de stempels van 1930 ; ditmaal werd evenwel kopernikkel gebruikt in plaats van zilver. Deze munten werden vervaardigd te Berlijn (met muntletter A) :

20 leva 1940	4,- g	6.650.000 ex.
50 leva 1940	10,- g	12.340.000 ex.

In 1941 werd een reeks bestaande uit stukken van 1, 2, 5 en 10 leva uitgegeven. Voor de 1 en 2 leva werd opnieuw het type uit 1882 gebruikt, dat reeds in 1923 en 1925 in aluminium en in kopernikkel was hernomen. Ditmaal werden de stukken geslagen in ijzer, door de Munt van Berlijn (muntletter A) :

1 lev 1941	3,- g	10.000.000 ex.
2 leva 1941	5,- g	15.000.000 ex.

De stukken van 5 en 10 leva werden te Wenen geslagen en waren van het uit 1930 daterend type. Ook hiervoor werd ijzer gebruikt, dat met een zeer dunne laag nikkel was overtrokken. Deze laag bood echter weinig weerstand tegen slijtage.

5 leva 1941	9,- g	15.000.000 ex.
10 leva 1941	12,- g	2.200.000 ex.

Datzelfde jaar sloot Bulgarije zich onder Duitse druk aan bij de As-mogendheden en nam het deel aan de bezetting van Joegoslavië en Griekenland. In ruil hiervoor mocht Bulgarije Macedonië annexeren. Toen het Duits leger binnenviel verklaarde Bulgarije evenwel in dit conflict een neutrale positie te respekteren en nam het niet effectief aan de vijandelijkheden deel. Wel had het leger in eigen land in toenemende mate af te rekenen met partizanen van het Patriottisch Front, dat onder communistische invloed stond.

In 1943 werden de laatste munten uitgegeven die passen in het kader van dit artikel. Een stuk van 2 leva in ijzer, met op de voorzijde het wapenschild zoals op het 50 stotinkistukje uit 1937 en met de uit 1882 daterende keerzijde, werd geslagen te Berlijn :

2 leva 1943	5,- g	35.000.000 ex.

5- en 10 levastukken werden geslagen te Wenen. Ze zijn identiek aan deze uit 1941, met dit verschil dat ditmaal een dikkere bescherm laag in kopernikkel was aangebracht :

5 leva 1943	9,- g	36.000.000 ex.
10 leva 1943	12,- g	25.000.000 ex.

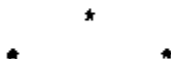
Dit materiaal werd eveneens gebruikt voor de 50 leva, geslagen te Berlijn (met muntletter A), en die identiek is aan de stukken uit 1930 en 1940.

50 leva 1943	10,- g	15.000.000 ex.

Datzelfde jaar overleed Boris III. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Simon II, maar voor deze jonge vorst zijn tengevolge van de oorlogsomstandigheden geen munten geslagen.

Toen Rusland in september 1944 Bulgarije de oorlog verklaarde, en parallel daarmee in Sofia een communistische opstand uitbrak, werd de regering gedwongen het verdrag met Duitsland op te zeggen en zich aan de zijde van de Geallieerden te scharen. Zodoende nam het Bulgaars leger deel aan de eindfase van Wereldoorlog II aan de zijde van de Russische troepen. Na de oorlog kwam het land geheel onder Sovjet-invloed. In september 1946 werd Simon II tot troonsafstand gedwongen en werd de volksrepubliek uitgeroepen.

De aanmuntingen van het communistisch regime bleven aanvankelijk beperkt tot stereotiepe uitgiften. Sinds een 20-tal jaren geeft Bulgarije echter regelmatig pseudo-munten uit, meestal met een commemoratief karakter; deze stukken vallen evenwel buiten het kader van deze bijdrage. Dit laatste geldt ook voor de zogenaamde 4 dukaatstukken in goud van Ferdinand I en Boris III, welke geen wettig betaalmiddel waren.

Tussen 1878 en 1946 werden bijna 1 miljard stukken geslagen, met een nominale waarde van iets meer dan 4 miljard leva en verdeeld over 59 verschillende typen (indien een verschil in metaal wel, maar een verschillend jaartal niet in aanmerking wordt genomen).

Merken we nog op dat de goudstukken eerder zeldzaam zijn (vooral de 100 leva-stukken), terwijl de munten in andere metalen courant voorkomen. Nochtans zijn de meeste stukken van vóór Wereldoorlog I moeilijk in goede kwaliteit te vinden, en komen op de Belgische markt omzeggens niet voor. Dit geldt trouwens ook voor literatuur tarzake. Aan de geïnteresseerde lezer kunnen we de volgende catalogus aanraden: R. Kamenov, *Bulgarische Münzen 1880-1980*, Sofia, 1983 bij uitgeverij Jusautor (349 p.).

Jan MOENS